

זרעון אחד, נזרע באמצע, במרחק של שלשה טפחים משאר הזרעונים. דכיון שאין הוא ניכר שגדל בנפרד מהם, הרי הוא צריך הרחקה מיניקה משותפת עמהם.

שנאמר [ישעיהו סא] **"כי כארץ תוציא צמחה, וכננה זרועיה תצמיח"**.

ודרשינן: **"זרעה" לא נאמר, אלא זרועיה.**

ופירוש הראיה מתבאר בגמרא.

גמרא:

והוינן בה: **מאי משמע, כיצד משמע מהפסוק שהמדובר בחמשה זרעונים בגנה של ששה טפחים על ששה טפחים?**

אמר רב יהודה: הכי דרשינן: **"כי כארץ תוציא צמחה"**.

תוציא — חד.

צמחה — חד. הרי תרי.

זרועיה — תרי. הא ארבע.

תצמיח — חד. הא חמשה.

99-א & **וקים להו לרבנן, דחמשא זרעים המחולקים בערוגה בשיתא, בששה על ששה טפחים, ובצורה שנתבארה — לא ינקי מהדדי.**

והוינן בה: **וזמנלן דהא דקים להו לרבנן בשיעור יניקה — מילתא היא? והיינו, האם יש לקביעה הזאת של שיעור היניקה אסמכתא מן הכתוב, או שהוא השערה בעלמא, שאפשר לתהות ולהסתפק אם אכן היא נכונה.**

ואמרינן: יש לה מקור מן הכתוב.

מהא דאמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן: **דכתיב [דברים יט] "לא תסיג גבול רעך ליטע עץ ליד גבולו של רעך, להכחיש את קרקעו על ידי יניקת האילן שלך מהקרקע שלו, גבול אשר גבלו יושבי הארץ הראשונים"** —

גבול שנבלו ראשונים על ידי שהכירו את יניקת העצים — לא תסיג.

מאי גבלו ראשונים?

אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יוחנן:

מאי דכתיב [בראשית לו] "אלה בני שעיר החרי יושבי הארץ".

אטו, האם כולי עלמא אינם יושבי הארץ, אלא "יושבי רקיע נינחו"?

אלא, בא הכתוב ללמד שהיו בקיאיין בישובה של ארץ. שהיו אומרים: מלא אורך קנה מדידה זה באדמה זו, הוא מקום גידול, והוא שיעור הרחקה ליניקת הזית. מלא קנה זה — לגפנים, מלא קנה זה — לתאנים.

ו"חורי" — שמריחים את הארץ, ומכירים לאיזו נטיעה היא ראויה.

ו"חוי" — אמר רב פפא: שהיו טועמין את עפר הארץ כחויא, כנחש המלחך עפר, ומכירים בטיבה לפי טעמה.

רב אחא בר יעקב אמר: "חרי" — שנעשו "בני חורין" מנכסיהן, שאבדום לטובת בני עשו שכבשו אותם.

אמר רב אפי: ערוגה שאמרנו, שאפשר לזרוע בה חמשה מיני זרעונים, צריך שיהיה

דכתיב [דברים יא] "והשקית ברגלך כגן הירק". למה נאמר שישקה ברגלו, לומר לך: מזה רגל טפה — אף גבול של הליכה סביב הערוגה כדי להשקותה במים — נמי טפה.

אמר רב: דין זה של ערוגה — בחורבה שאין מסביבה ערוגות נוספות שנינו. כי אם יהיו ערוגות נוספות יהיה המרחק בין הזרעים הקיצוניים של שתי הערוגות הסמוכות רק שני טפחים, כשיעור הגבולות שביניהם.

ופרכינן: והאיכא "מקום קרנות", זווית של פינות הערוגות הללו שאינן זרועות ומבדילות בין שורות הערוגות. ויכול לעשות כל שורה בצורה מאונכת לשורה שבערוגה השניה, וייראה היטב ההבדל ביניהם.

אמרי בי רב משמיה דרב: בממלא את הקרנות, שאז אין סימן במקום החיבור.

ופרכינן: מאי דוחקיה דרב להעמיד בממלא את הקרנות, ובחורבה דוקא? וליזרע מאבראי, מחוץ למקום הקרנות, ולא לימלי מגואי, ולא ימלאם.

ומשנינן: גזירה שמא ימלא את הקרנות. 99-ב

ופרכינן: ומה איכפת לנו אם ממלא את מקום הקרנות? והרי אין הזרעים שבשתי הערוגות מתערבים ממש אלא יש היכר שהם שייכים לשתי ערוגות נפרדות, שהרי הגבולות הריקים מזרעים סובבים כל ערוגה בנפרד.

תוכה של הערוגה עצמה לפחות ששה על ששה טפחים, חוץ מגבוליה סביב. והיינו שלא אמרו דין זה של ערוגה אלא אם היא ערוכה בצורת ערוגה, שיש לה גבולות מסומנים סביב על ידי משטח אדמה ריק מסביב, שאז ניכר שאין כאן עירבוב מינים אלא ערוגה מסודרת בשיטה של חלוקה נפרדת לזרעים שונים [עיי'ן ריטב"א].

וצריך שיהיו גבולות הערוגה מחוץ לששת הטפחים, כי אם יהיו הגבולות חלק ממנה, נמצא שרוחב הערוגה עצמה הוא רק ארבעה טפחים, ואז לא יהיה רווח של שלשה טפחים בין הזרעים שמסביב לבין הזרע שבמרכז.

תניא נמי הכי:

ערוגה — תוכה ששה טפחים.

גבוליה — בכמה?

ומבאר רש"י שהכונה היא לרוחב הגבולין המעניקים לה דין ערוגה ביחס למבואר לקמן שיש מושג של "ראש תור" היוצא מן הערוגה או הנכנס אליה, שאינו כלאים. והמושג הזה יבואר לקמן.

כדתנן, רבי יהודה אומר: רוחב גבוליה הערוגה צריך שיהיה כמלא רוחב פרסה של רגל.

אמר רבי זירא ואיתימא רבי חנינא בר פפא: מאי טעמא דרבי יהודה?

טמאים. וכתב ע"ז הרמב"ן "שמועה זו מפורשת בתוס' רבותינו הצרפתים והוספתי בה דברים להגדיל תורה".

ועוד כתבו בשם ר"י שהוכחת הגמרא אינה

שונה. שאם הכלי צמיד פתיל היה מקבל טומאת מדרס, נמצא שאחוריו טמאים, והאיך יחצוץ בפני הטומאה? אבל טומאת היסט היא טומאת תוך בלבד, לפיכך אחוריים חוצצין, שהם אינם